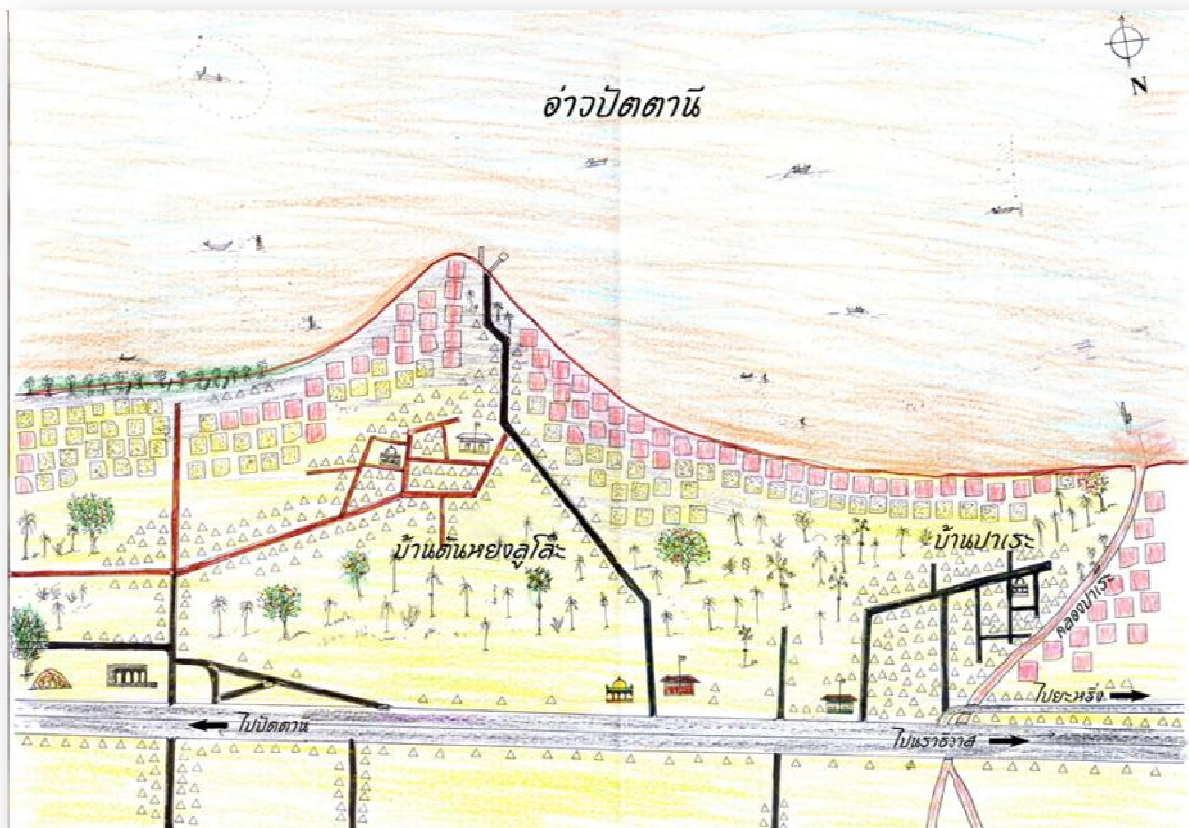

บ้านตันหยงลูโล๊ะ

บ้านตันหยงลูโล๊ะเป็นหมู่บ้านติดชายฝั่งอ่าวปัตตานีซึ่ง มีเรื่องเล่ากันว่าเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวมา สิ้นชีวิตที่นี่และเป็นท่าจอดเรือของชุมชนที่อยู่บนแหลมโพธิ์ในการค้าขายกับชุมชนในแผ่นดิน มีมัสยิด ๓ แห่ง ศาลา ๑ แห่ง โรงเรียนประถม ๑ โรง ในอดีตโรงเรียนประถมจะสร้างใกล้กับอ่าวปัตตานี เวลาเด็ก นักเรียนจะไปเรียนหนังสือต้องเดินผ่านนาเกลือของชาวบ้านด้วยความยากลำบาก ชาวบ้านบางคนส่ง ลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนบ้านกรือเซะ

หมู่บ้านแห่งนี้เป็นแหล่งทำนาเกลือที่ขึ้นชื่อในอดีตมีพื้นที่ติดชายทะเลเหมาะกับการทำนาเกลือ ส่วนพื้นที่ลึกเข้าไปข้างในจะทำนาข้าว แต่เป็นการปลูกข้าวเพื่อรับประทานภายในครอบครัว

แสดงบ้านตันหยงลูโล๊ะ

ส่วนบ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโล๊ะ แตกต่างกับบ้านตันหยงลูโล๊ะเพราะเป็นเขตเมืองเก่าและอยู่ลึก เข้ามาในแผ่นดินติดกับคลองกรือเซะ ชุมชนในอดีตส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาข้าวและค้าขาย ส่วนคนที่อาศัย ติดกับคลองกรือเซะจะทำประมง ทุกวันนี้ คนวัยกลางคนจนถึงสูงอายุทำประมงน้อยลง ส่วนคนหนุ่มสาวไป ทำงานที่มาเลเซียหรือทำงานโรงงาน และทำงานรับจ้างทั่วไป เช่น งานช่าง เป็นต้น

ชาวบ้านกรือเซะมีความเจริญกว่าบ้านตันหยงลูโล๊ะเพราะมีความชำนาญในการค้าขาย มีความรู้และมีการศึกษา บางคนเป็นข้าราชการและเจ้าของร้านค้าตั้มย៉ากุ้งที่ประเทศมาเลเซีย คนตันหยงลูโล๊ะเคยพูดว่า “หนุ่มสาวบ้านตันหยงลูโล๊ะเป็นได้แค่ลูกจ้างตั้มย៉ากุ้งของคนกรือเซะแค่นั้น”

คนกรือเซะมีลักษณะทางกายภาพที่หน้าตาคล้ายคนจีนและน่าจะสืบเชื้อสายมาจากคนจีนที่เข้ามาค้าขายที่ปัตตานีครั้งอดีต และคงมีความชำนาญทางการค้าขายมากกว่าชาวบ้าน คนในพื้นที่ปัจจุบันเชื่อว่าพวกเขามีเชื้อสายจีนและสืบทอดมาจากลิ้มโต๊ะเคี่ยมพี่ชายเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

การเลือกพื้นที่อยู่อาศัย พื้นดินของหมู่บ้านเป็นดินเลนและเคยเป็นพื้นที่นาเกลือที่ขนาบเป็นแนวยาวไปกับอ่าวปัตตานี ทำให้ชุมชนเลือกบริเวณที่อยู่อาศัยลึกเข้าไปข้างในห่างจากฝั่งประมาณ ๔๐๐ เมตร ชาวบ้านปลูกบ้านในละแวกใกล้เคียงกับที่ตั้งของมัสยิดปัจจุบัน แต่เมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่แล้วชุมชนขยายพื้นที่อยู่อาศัยไปปลูกบ้านที่ บ้าน โรงงาน ทางทิศตะวันออกของบ้านตันหยงลูโล๊ะเดิม เหตุที่ซื้อบ้านโรงงานเพราะมีนายทุนมาสร้างโรงงานปลาหมึกแต่เลิกกิจการไปแล้ว คนที่มาบุกเบิกก่อนที่นายทุนจะสร้างโรงงานคือ เปาะซุม ซึ่งมีความรู้เรื่องอัลกรุอันเป็นพิเศษและเปิดสอนอัลกรุอันให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้านซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมาปลูกบ้านใกล้กับบ้านของเปาะซุม

ส่วนอีกชุมชนหนึ่งที่ขยายไปสร้างบ้านใกล้ๆ กับอ่าวปัตตานี คือ บ้านปาตา ซึ่งเดิมเป็นที่ดินสาธารณะแต่เมื่อประมาณ ๑๕ ปีที่แล้วมีการบุกเบิกของผู้ที่ไม่มีที่ดินของตนเองและยากจนราว ๓๐ ครัวเรือนเข้ามาสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ชาวบ้านปาตามืออาชีพที่ไม่หลากหลายและไม่มีเงินทุนมากพอจะซื้ออุปกรณ์ จึงต้องทำอาชีพ ฆมหอยแครงด้วยมือและเท้า จับกุ้งด้วยมือ หากจะทำอวนลอยกุ้ง อวนปู ก็มีเป็นสวนน้อยมาก

ชาวบ้านปาตายุบรวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีศาลาละหมาดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ หมู่บ้านแห่งนี้ ยังไม่มีน้ำประปา ไม่มีเลขที่บ้านจึงไม่มีไฟฟ้าจึงต้องไปขอไฟฟ้าจากบ้านญาติๆ ที่อยู่ด้านใน โดยลากสายไฟผ่านนาเกลือ ชาวบ้านเคยไปร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องแต่ไม่ได้ผล เพราะไม่มีหลักฐานบ้านเลขที่จึงต้องซื้อไฟจากผู้อื่นในราคาที่สูงกว่า และรู้ดีว่าเป็นผูกกรุกที่ดิน ส่วนสำหรับน้ำดื่มและน้ำใช้ทั่วไปจะใช้น้ำบ่อ

ชาวบ้านตันหยงลูโล๊ะใช้น้ำบ่อเพื่อดื่มซึ่งอยู่ในหมู่บ้านกรือเซะระยะทางประมาณ ๒ กิโลเมตร เพราะบ้านกรือเซะเป็นดินทราย แต่ในตันหยงลูโล๊ะเป็นดินเลนผสมดินเปรี้ยวที่ไม่สามารถใช้น้ำบ่อมาบริโภคได้ สำหรับน้ำบ่อที่มีความสำคัญมากต่อชาวบ้านแห่งนี้มีประมาณ ๔ บ่อ คือ

บ่อตูแหว ปัจจุบันอยู่ใกล้กับโรงเรียนจงรักสัตย์วิทยาซึ่งเชื่อกันว่าเคยเป็นบริเวณที่หลอมปืนใหญ่สมัยรัฐปัตตานี

บ่อบือแณ กอแล หน้าโรงเรียนกรือเซะของปัจจุบัน

บ่อฟงนาโก หน้าบ้านกรือเซะ

บ่อลีมาปูโระ ในหมู่บ้านตันหยงลูโล๊ะ

การทำมาหากิน สำหรับหมู่บ้านต้นหยงลูโละ หมู่ ๑-๒ การทำมาหากินแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ

-ทำประมง ปูกะดาแล ทางฝั่งอ่าวไทย โดยพายเรือกอและอ้อมปลายแหลมในลักษณะ บาแซ หมายถึงการขึ้นฝั่งเพื่อพักผ่อนก่อนที่จะออกทำประมงต่อไป ที่ปลายแหลมหรือที่บ้านดาโตะและไม่ได้กำหนดต้องอยู่กี่วัน แล้วแต่จำนวนปลาที่จับได้ว่า จับปลาเต็มเรือเมื่อไรก็พายเรือกลับไปขายที่ตลาดนัด ปาลอบาตัส และ กรือเซะ ซึ่งตลาดนัดกรือเซะในอดีตนั้นอยู่หลังมัสยิดกรือเซะ ตลาดนัดกรือเซะเกิดมาหลังจากที่ตลาดนัดปาลอบาตัสล่มสลายไป

-ทำประมงในอ่าวปัตตานี ซึ่งตามแบ่งอุปกรณ์ประมงดังนี้

นาปา ใช้จับปลากระบอก โดยใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าดตั้งบนหัวเรือเพื่อล่อปลาให้เข้ามา

ปูกะสังโฆรา (sanggora) เป็นอวนชั้นเดียวใช้ล่อปลากระบอกที่ชาวบ้านซื้อมาจากสงขลา ใช้เรือบือละ ๒ ลำ คนงาน ๕ คนและเจ้าของเรือ ๑ คน รวมเป็น ๖ คน

อวนปลากระพง ตกปลากระพง อวนปลาทุรา

ปาแจกาะ เอาไม้ ปักในอ่าว ๓ ต้นในรูป ๓ เหลี่ยม เพื่อให้ปลากระพงเข้าไปอยู่ แล้วทอดด้วยแหหรือใช้เป็นที่พักปลากระพง

ปูกะยาริง ปูกะซีเยาะ งาวอ(ระวะ)

อาชีพประมงในปัจจุบันของชาวต้นหยงลูโละในอ่าวปัตตานีนับว่าไม่หลากหลายเหมือนอดีต และอุปกรณ์ประมงมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น อวนลอยกึ่ง อวนปวงมหาหอยแครงจากธรรมชาติ รับจ้างคราดหอยแครงของนายทุนที่มาจับจองพื้นที่เลี้ยงหอยแครง รับจ้างงมหอยแครงของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวปัตตานีที่ได้รับงบจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF เมนู ๕) ราว พ.ศ.๒๕๔๑ ซึ่งการเลี้ยงหอยแครงของกลุ่มอนุรักษ์ แตกต่างกับการเลี้ยงของนายทุน กล่าวคือ การเก็บหอยแครงของนายทุนใช้คราดด้วยเครื่องยนต์ซึ่งได้ครั้งละมากๆ แต่ทำลายหน้าดิน ฆ่าทะเล สัตว์หน้าดินมากกว่า ส่วนของกลุ่มอนุรักษ์จะเก็บเกี่ยวด้วยมือโดยจ้างชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งเป็นสมาชิก ประมาณ ๑๕๐ คนรายได้ดีกว่าของนายทุนเพราะไม่ทำลายหน้าดินและเก็บได้ยั่งยืนกว่า รายได้หักต้นทุนแล้ว ๑๐๐% จะคืนให้กับเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์อ่าวปัตตานี และจ่ายซากาตเพื่อเป็นทุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ยากจนในพื้นที่ และบริจาคให้กับมัสยิดเพื่อทำกิจการต่างๆ การเลี้ยงหอยแนวทางนี้เป็นทางเลือกใหม่ๆ ให้กับชาวบ้านในการรวมกลุ่มและกันพื้นที่ไม่นายทุนบุกรุก

-กลุ่มทำนาเกลือและนาข้าว กลุ่มนี้เมื่อหมดฤดูทำนาข้าวและนาเกลือก็จะทำประมงในอ่าวปัตตานีด้วยเช่นกัน ปัจจุบันเหลือพื้นที่ทำนาเกลือน้อยมาก จากการสังเกตด้วยตาเปล่าพื้นที่นาเกลือที่เหลืออยู่มีประมาณ ๔๐๐ ไร่

การทำเกลือของชาวบ้านต้นหยงลูโละ หมู่บ้านต้นหยงลูโละมีชื่อในเรื่องเป็นหมู่บ้านทำเกลือมาแต่อดีต ชุมชนที่ไม่ได้อยู่รอบอ่าวจะเดินทางมาแลกเปลี่ยนกับเกลือทุกปี โดยมาจากที่ต่างๆ ทั้งใกล้และไกลแม้จะอยู่ถึงยะลาก็ตาม

วิธีการทำนาเกลือมีรายละเอียด คือ ขร่งทำถนนกันน้ำ บดดินให้แน่น แล้วดูน้ำเข้าที่นาในเวลาขึ้นน้ำขึ้น หากน้ำลงจนไม่สามารถไขน้ำเข้านาได้ทันทั้งหมด ก็จะดูน้ำใหม่เพื่อดันให้น้ำเก่าไปที่บ่ออื่น ถักน้ำ

ที่บ่อเก็บจนน้ำแก่ (อายุตูวอ) แล้วระบายไปที่บ่ออื่น ตากแดดรอให้เป็นเกลือต้องใช้เวลา ๓- ๔ วัน เมื่อเริ่มเป็นตัวตอง จีแจะ หรือเกลี้ยไม่ให้เป็นก้อน ใช้ กิกิห์ หรือคราดรวมเป็นกอง กองละประมาณ ๒๐ กันตัง ทำเป็นกองประมาณ ๑๕- ๑๖ กอง ต่อหนึ่งทีนาแล้วขนย้ายไปกองบนบกและปิดให้มิดชิดด้วยพลาสติกกันน้ำและไม่ให้ละลาย

ภาพการสังเกตน้ำขึ้น-น้ำลง เพื่อการทำนาเกลือ(สมัยใช้กังหันลม)

ช่วงที่ทำนาเกลือได้คือฤดูที่ฝนไม่ตก ราว เดือนมีนาคม – เมษายนจนถึงปลายเดือนพฤษภาคม สามารถเก็บเกลือได้ ๗ ครั้งต่อทีนาหนึ่งผืน จะทำนาเกลือได้ ๗ ครั้ง ถ้าแกล่รายใหญ่ของหมู่บ้านเป็นหญิง และเป็นทั้งนายทุนรายใหญ่ที่เลี้ยงหอยแครงในอ่าวปัตตานีและรับซื้อด้วย ส่วนใหญ่จะรับซื้อเกลือถึงในหมู่บ้านมากกว่า และยังรับซื้อเกลือที่มาจากบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีด้วย หากเกลือในพื้นที่ไม่พอ

แต่ชาวบ้านบอกว่า เกลือต่างถิ่นรสชาติเค็มเกินไป เวลาเอามาทำปลาแห้ง ปลาต้ม ปลาเค็ม (อิแกมา เซ็ม) รสชาติไม่อร่อยและอาจจะถึงกับเสียของไปเลย การทำปลาแห้งหรือปลาอื่น ๆ ถ้าใส่เกลือมากเกินไป ไม่อร่อยแต่สามารถเก็บได้นานชาวบ้านไม่ต้องการ และถ้าใส่เกลือน้อยเกินไปปลาจะเน่า ทำให้แกล่ไม่นิยมซื้อเกลือจากที่อื่นเพราะลูกค้าไม่คุ้นเคย

เกลือจากนาเกลือรอบอ่าวปัตตานี แกล่ไปส่งตามที่ต่างๆ ในสามจังหวัดภาคใต้และบางแห่งใน มาเลเซีย แกล่จะคัดเลือกเกรดเกลือส่งไปตามที่ลูกค้าต้องการ เช่น เกรดเอ หมายถึงเกลือมีสีขาวสด มักจะ

ส่งตามร้านค้าเพื่อการบริโภคในครัวเรือนซึ่งถือว่าเป็นเกลือเกรดดีจำนวนน้อย ส่วนเกลือเกรดบีที่ต้องใช้ในปริมาณที่มากส่งตามแหล่งที่ทำอาชีพที่ต้องใช้เกลือมากๆ เช่น ในอำเภอยะหริ่ง ส่งที่บ้านดาโต๊ะ เพื่อทำข้าวเกรียบ ส่งที่บ้านบางปูและตะโละกาโปร์เพื่อทำปลาแห้ง ส่งที่บ้านโต๊ะโสมใช้ทำน้ำบูดู ส่งที่บ้านบูดีเพื่อทำซามาถือเปาะหรือสมันหอย

อำเภอปานาเระ ส่งที่บ้านปานาเระเพื่อทำปลาแห้งและข้าวเกรียบ ส่งที่บ้านมะรวด(บวระห์) น้ำบ่อ (นาบอ) ท่าสู (ตาสู) บางเก่า (งาแบ) บ้านบน (กำปงอาดัส) บ้านลุ่ม (กำปงบาเวะห์) เพื่อทำปลาแห้งปลากระตะ ซึ่งเป็นการรับจ้างทำปลากระตะแห้งให้กับจากพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อจากเรือปั่นไฟปลากระตะอีกที

อำเภอสาบურიส่งที่บ้านปาเสยาวอ และ บ้านปาตาบาระ เพื่อทำน้ำบูดู

ประเทศมาเลเซีย ส่งที่ กูวาลอบีฮู เพื่อทำข้าวเกรียบ

ผู้รับซื้อเกลือในพื้นที่จะรู้ว่าเกลือเกรดไหน ส่งที่ไหน มาจากพื้นที่ไหน เช่น ที่บ้านบานา ส่วนใหญ่จะทำเกลือเกรดบี ด้วยเหตุผลเพราะว่าขั้นตอนไม่สลับซับซ้อน เพราะหากเกิดฝนตกเกลือจะไม่เป็นสีขาว ขาวนาเกลือต้องเอาน้ำสะอาดล้างจนกว่าเกลือเป็นสีขาวเพื่อให้ได้เกรดเอ

ส่วนที่บ้านตันหยงลูโล๊ะและตำบลบานาที่ติดกับเทศบาลเมืองปัตตานี จะทำเกลือเกรดเอที่มีราคาสูงกว่าเกรดบี คือราคาประมาณ ๑๔-๑๕ บาท ต่อคันตัง (๑ คันตัง เท่ากับ ๔ ลิตรหรือประมาณ ๓ กิโลกรัม) ผู้ที่ทำเกลือเกรดเอ ถ้าฝนตกมักจะปล่อยน้ำที่อยู่ในบ่อทิ้งแล้วสูบน้ำใหม่เข้าบ่อ ต้องใช้เวลาและการรอคอย แต่ผู้ที่ทำเกลือเกรดบีจะรองจนกว่าเป็นเกลือแต่ก็เสี่ยงเหมือนกัน เพราะบางครั้งไม่เป็นเกลือเลยก็มี

ชาวบ้านตันหยงลูโล๊ะที่ไปเช่าที่ทำเกลือประมาณ ๒๐ ราย สะท้อนปัญหาการทำนาเกลือว่า อยากให้รัฐเห็นความสำคัญต่อเกษตรกรทำนาเกลือในพื้นที่ให้อยู่ตลอดไป ขอให้หยุดการสร้างและการพัฒนาที่ไปกระทบกับพื้นที่ทำนาเกลือ ถ้ารัฐไทยไม่ช่วยประกอบและให้การสนับสนุน ในอนาคตข้างหน้า คนรอบอ่าว และพื้นที่ในละแวกเดียวกันต้องสั่งเกลือจากต่างถิ่นแน่นอน และอยากให้มีการกักตุนเพื่อการกักตุนดอกเบี้ยต่ำ ในการนำมาเป็นทุนรอนให้การรอผลผลิตจากเกลือ

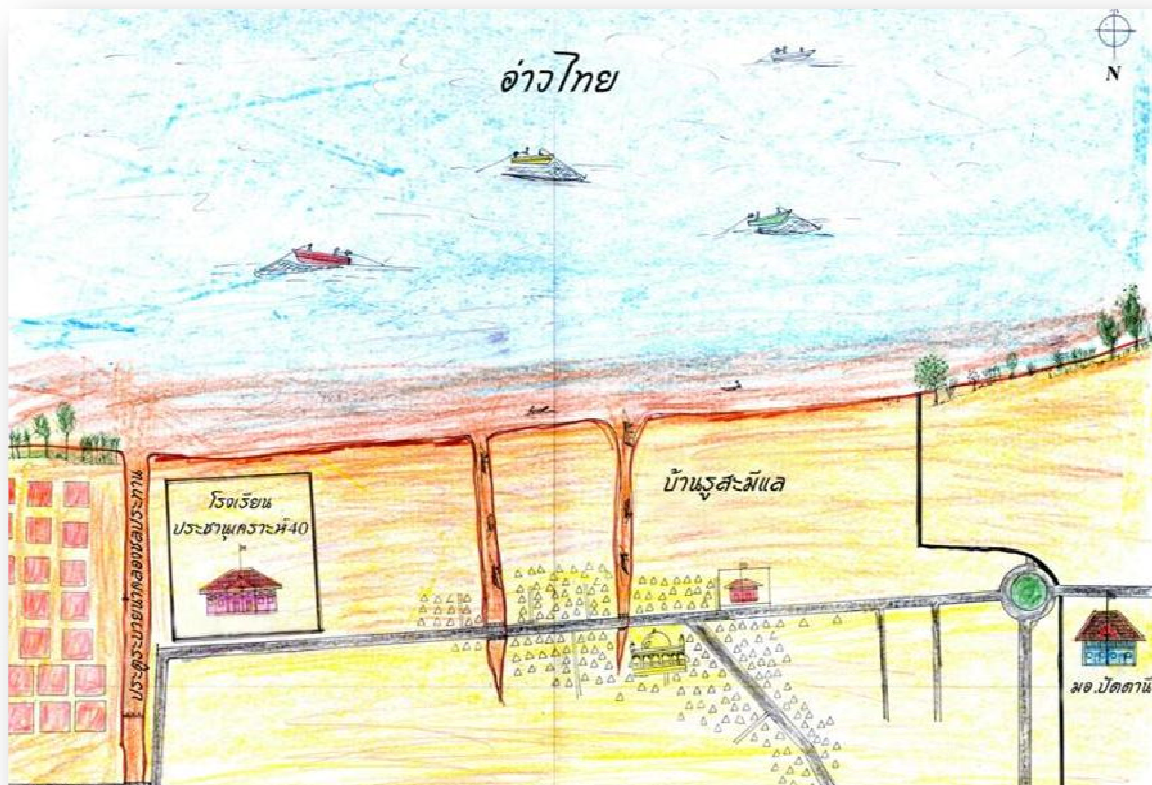
การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ในบ้านตันหยงลูโล๊ะ การเปลี่ยนแปลงจากนาข้าวสู่นาเกลือก็เพราะ การทำนาในอดีตข้าวอาศัยน้ำจืดจากคลองกรือเซะและคลองปาเราะ แต่หลังจากที่ทำเขื่อนปัตตานีและคลองที่ไหลผ่านบ้านนาแม่มีประตูปิดน้ำทำให้กระแสน้ำที่ไหลผ่านคลองบ้านนาแม่ คลองกรือเซะและคลองปาเราะลงสู่อ่าวปัตตานี ทำให้น้ำในอ่าวปัตตานีไหลเข้ามา สภาพดินน้ำจืดตามธรรมชาติเปลี่ยนไปเป็นน้ำกร่อยและน้ำเค็ม ทำให้กลายเป็นดินเปรี้ยวจนไม่สามารถทำนาปลูกข้าวได้ และการทำนาเกลือยังมีรายได้ดีกว่า นาข้าวที่เคยมีจึงเปลี่ยนเป็นนาเกลือไปหมด

เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีสร้างถนนเลียบชายฝั่งอ่าวปัตตานีและตัดผ่านนาเกลือ จากถนนใหญ่ไปบ้านแหลมจนจนถึงบ้านบานา ทำให้นาเกลือบางส่วนหายไปเพราะการสร้างถนน ส่วนชาวบ้านที่ไม่กระทบกับนาเกลือของโดยตรงกลับเห็นด้วยกับการสร้างถนนเพราะทำให้การขนส่งเกลือสะดวกยิ่งขึ้น อีกปัญหาหนึ่ง คือ มลพิษจากโรงงานในเขตอุตสาหกรรมและโรงงานย่อยในชุมชน เช่น

โรงงานปลาหมึกที่บ้านแหลมนก ปล่อยน้ำเสียทำให้ชาวบ้านทำนาเกลือไม่ได้ผลเท่าที่ควร บางคนจึงขายให้นายทุนทำนาเกลือ ชาวบ้านไม่มีทางเลือกเพราะจะเก็บไว้ ก็ไร้ประโยชน์

บ้านรูสะมิแล

ในภาษามลายูท้องถิ่น รูสะมิแล หมายถึงต้นสน ๕ ต้น รู หมายถึง ต้นสน สะมิแล แปลว่า แก้ว มีตำนานเล่าว่าเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวมาตามพี่ชายลิ้มโต๊ะเคี่ยมที่บ้านกรือเซะเพื่อให้กลับประเทศจีนโดยสารเรือสำเภามาจอดที่ชายหาด แต่พี่ชายไม่ยอมกลับด้วย ลิ้มกอเหนี่ยวน้อยใจ ฆ่าตัวตายที่ ชายหาดตันหยงลูโล๊ะ ด้วยการผูกคอตที่ต้นมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งเหลือเพียงซากเรือสำเภา และเสากระโดง ๕ ต้นที่ทำด้วยไม้สน รูสะแลเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่นอกอ่าวปัตตานีและติดกับอ่าวไทย ทุกปีน้ำจากทะเลจะกัดเซาะชายฝั่งทำให้ป่าชายเลนที่ขึ้นตามชายหาดไม่มีโอกาสเติบโต จึงมีแหล่งที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำน้อยมาก ชาวบ้านเล่าว่าในอดีต

แสดงบ้านรูสะมิแล

แม้ไม่มีป่าชายเลน แต่ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติยังมีชื่อ ทำให้คนรูสะมิแล ไม่ต้องมีอาชีพที่หลากหลายสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ เช่น ทำ ปูกะดาแล หรืออวนล้อมปลาทุ ออกไปทำประมงทางอ่าวไทยทางหน้าบ้านบูดี บ้านดาโต๊ะ เป็นต้น และ ปูกะซีเยาะ ใช้ลากกุ้งด้วยแรงคน ที่ออกไปในบริเวณหน้าบ้านจนถึงบ้านบางดาวเท่านั้น

ในอดีตนอกจากพื้นที่ชายฝั่งที่นี่จะมีกุ้ง ปู ปลา แล้วยังมีปลาดุกทะเล บางครั้งคนจากบ้านดาโต๊ะก็มาลอยเรือค้างคืนวางเบ็ดราว เพราะปลาดุกที่นี่แตกต่างจากปลาดุกที่อื่นๆ ในอ่าวปัตตานี เพราะปลาเคลื่อนย้าย

ไปเรื่อยๆ อยู่ในพื้นที่ไม่นานอย่างมากเพียงสามวัน ชาวประมงที่ทำอาชีพนี้จะต้องย้ายไปวางที่อื่นต่อไปเรื่อยๆ จนถึงทะเลหน้าบ้านบางตาเว ใช้เวลา ๒ - ๓ อาทิตย์จึงจะกลับมาวางอีกครั้ง

จากสภาพพื้นที่บ้านรูสะมิแลซึ่งไม่มีป่าชายเลนตามชายฝั่งทั้งพื้นที่นอกชายฝั่งมีอวนลากและอวนรุนลากสัตว์น้ำทุกวัน ทำให้ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ ลดลงอย่างรวดเร็ว จนชาวบ้านบางคนในหมู่บ้านก็เริ่มทำอวนรุนขนาดเล็กใช้เครื่องยนต์ ๔ สูบมาใช้เมื่อประมาณ ๓๐ ปีที่แล้ว ทำให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพแบบเดิมเริ่มมีการจับกลุ่มต่อต้านอวนรุน อวนลากขนาดใหญ่และต่อต้านของอวนรุนขนาดเล็กของหมู่บ้านตนเองไปด้วย

ประมาณ ๑๐ ปีมาแล้ว ชาวบ้านได้รวมตัวกับกลุ่มประมงพื้นบ้านของบประมาณจากรัฐบาลเพื่อขอซื้อเครื่องมืออวนรุน อวนลาก ของชาวบ้านรูสะมิแล ประมาณ ๑๕ ลำ และพื้นที่ในทะเลใกล้เคียง คือ บ้านปลาหมอฝิ่งอำเภอหนองจิกประมาณ ๓๐ ไร่ลำ ราคาลำละ ๔๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้ชาวบ้านที่ทำอาชีพไปทำอย่างอื่นแทน

ในตอนแรกๆ ชาวบ้าน ยอมเลิกตามที่สัญญาไว้แต่ก็ต้องมาทำต่อ เพราะไม่ชานานกับอาชีพใหม่ ทั้งอวนรุนและอวนลากของนายทุนขนาดใหญ่ก็ยังไม่เลิก ทำให้ชาวบ้านที่ทำอวนรุนและอวนลากกลับมาทำต่อและเพิ่มจำนวนเรือมากขึ้น เช่น ที่รูสะมิแล จาก ๕๐ ลำเป็น ๒๐๐ กว่าลำในปัจจุบัน ที่บ้านปลาหมอฝิ่งอำเภอหนองจิกกลายเป็น ๖๐ ลำและฝั่งบ้านปลาหมออำเภอเมืองปัตตานีอีกประมาณ ๒๐ ลำ

ชาวบ้านที่เป็นคนคาโตะ แต่แต่งงานกับคนรูสะมิแลเล่าว่า ตอนที่เข้ามาอยู่ใหม่ๆ ทำประมงออกอวนลากกับพ่อตาแต่เนื่องด้วยไม่ชานานในอาชีพนี้ เลยซื้อเรือของตัวเองออกอวนปู ซึ่งต้องออกไปใช้หากินในอ่าวปัตตานีที่ปากอ่าวและแถวๆ โกงพางซึ่งเป็นระยะทางที่ไกลมาก เพราะทะเลหน้าบ้านรูสะมิแลไม่มีปูให้จับ บางครั้งอวนถูกทำลายจากอวนรุนและอวนลากไปอีก ทำแบบนี้ได้ประมาณ ๕ ปี ก็ต้องเปลี่ยนอาชีพจากประมงไปเป็นพ่อค้าซื้อปลาไปขายที่ตลาดสดยะลา (นัคปามีนิบง) จนถึงปัจจุบัน

บ้านบางปลาหมอ (กุวาลอกริอมอ)

สภาพพื้นที่บ้านปลาหมอนั้นเป็นบริเวณที่อยู่ติดกับชายฝั่งอ่าวไทยและเคยย้ายหมู่บ้านถึง ๓ ครั้ง คือ ย้ายจากทิศเหนือมาสร้างบ้านทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านปัจจุบัน เนื่องจากถูกน้ำทะเลกัดเซาะ ต่อมาหลังจากต้องย้ายมาสร้างบ้านครั้งที่ ๒ อยู่ใกล้กับวิทยาลัยประมงปัตตานีทางทิศเหนือ แต่ทุกปีเมื่อถึงฤดูมรสุม น้ำทะเลหนุนเข้าได้ถุนบ้าน บางครั้งลมก็พัดถล่มบ้านได้รับความเสียหายมาก ต้องย้ายหมู่บ้านเป็นครั้งที่ ๓ ซึ่งคือหมู่บ้านในปัจจุบัน

ในเวลาต่อมา บริเวณที่ชาวบ้านเคยสร้างเป็นหมู่บ้านในครั้งที่ ๒ ทรายงอกขึ้นมาใหม่กลายเป็นป่าสงวนและเป็นที่เลี้ยงสัตว์ของชาวบ้าน เหตุที่ชาวบ้านย้ายมาอยู่ในปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้นเรียกลูกบ้านมาประชุมถึงอนาคตว่า จะต้องย้ายบ้านในพื้นที่ใหม่ ชาวบ้านที่ยากจนบางคนก็ไม่ว่าจะไปหาพื้นที่สร้างบ้านใหม่ที่ใดและที่ดินก็ไม่มี ผู้ใหญ่รับปากกับชาวบ้านว่าจะไปพบนายอำเภอเพื่อขอพื้นที่ป่าสงวนในบริเวณดังกล่าว ซึ่งนายอำเภอก็อนุญาติให้ ทำให้ชาวบ้านบางปลาหมอย้ายที่ตั้งของหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๘